

Høgskulen på Vestlandet

Sarah Kristine Synnevåg, Pia Lindahl, Stig Henning Sunde, Solfrid M. Lone, & Tone Gangsøy.

Vernepleie høst, 2020
Tverrprofesjonell samarbeidslæring
BSV5-301-1
Ord: 3500
08.12.2020

Innholdsliste:

1.0 Innledning.....	3
2.0 Metode.....	3
2.1 Intervju.....	3
2.1.1 Analyse.....	4
2.2 Forskningsbasert kunnskap.....	5
3.0 Resultat.....	5
3.1 Tror selvbestemmelsen har lidd litt under koronaperioden.....	5
3.2 utfordringer med noen som ikke godtar eller forstår restriksjoner.....	6
3.3 Tiltakene har rammet hele befolkningen.....	6
3.4 Ikke registrert noen avvik.....	7
3.5 Utryggheten gjorde at det ble kaotisk.....	7
4.0 Diskusjon.....	8
4.1 Kaos.....	8
4.2 Et unyansert søkelys.....	8
4.3 Oppfordring eller forbud?.....	9
4.4 Nøkkelen til en «slækk» dag.....	10
4.5 Ikke lenger tvil.....	11
5.0 Oppsummering.....	11
6.0 Litteraturliste.....	13
Vedlegg 1.....	15
Vedlegg 2.....	18
Vedlegg 3.....	21

1.0 Innledning

Koronaviruset, som forårsaker luftveissykdommen Covid-19, spredte seg raskt til en verdensomspennende pandemi i begynnelsen av 2020. Som følge av dette, innførte regjeringen 12.mars de strengeste og mest omfattende tiltakene i Norge på flere tiår (Helsenorge, 2020). Tiltakene rammet alle i Norge, men gjennom media har det kommet frem at noen mennesker med utviklingshemming har hatt strengere restriksjoner enn andre i samfunnet. Dette strider mot menneskerettigheter og nasjonalt lovverk (Kvistum, 2020).

Mennesker med nedsatt funksjonsevne har samme rettigheter og valgmuligheter som andre. De skal ikke fratras friheten på ulovlig eller vilkårlig måte. At et menneske har nedsatt funksjonsevne skal ikke i noen tilfeller rettferdiggjøre frihetsberøvelsen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). Kommunen er pliktig til å dekke individuelle behov som kan oppstå på grunn av nedstengingen, og at besøksbegrensning i boliger som leies av mennesker med utviklingshemming i bofelleskap skal skje på frivillighet, god kommunikasjon og dialog med den enkelte (Helsedirektoratet, 2020).

Vi har gjennom kvalitativt intervju, teori og forskningsbasert kunnskap belyst utfordringer kommunen møtte på under korona perioden, og hvordan selvbestemmelsen til mennesker med utviklingshemming ble opprettholdt. Vi har på bakgrunn av dette valgt å forholde oss til følgende problemstilling:

Hvordan har selvbestemmelsen til mennesker med utviklingshemming blitt opprettholdt under Koronaperioden?

2.0 Metode

2.1 Intervju

For å svare på problemstillingen har vi gjennomført kvalitativt intervju. Ifølge Dalland (2012, s. 153) benyttes forskningsintervju for å innhente intervjupersoners egne beskrivelser av livssituasjonen han eller hun befinner seg i. Intervjupersonen vår er en kommunal enhetsleder for tjenester til personer med utviklingshemming, og er valgt ut da den gjennom sin stilling har erfaringer som kan belyse problemstillingen sin tematikk. Dalland (2012, s. 105) skriver at det er viktig at personer som deltar i forskning gjør det på bakgrunn av informert, frivillig samtykke. Dette vil si at intervjupersonen på bakgrunn av informasjon som blir gitt i forkant vet hva deltakelsen innebærer. *Vedlegg 1* viser samtykkeerklæringen som informanten undertegnet før intervjuet.

Under intervjuet ble det benyttet intervjuguide, se *vedlegg 2*. Ifølge Dalland (2012, s. 167) er formålet med intervjuguide at den skal være en rettesnor for intervjuet, og fungere som et hjelpemiddel for å belyse ønsket tema. Han skriver videre at en intervjuguide ikke bare skal være en liste med spørsmål, da det er et mål å oppnå en åpen samtale. Likevel nevner han at uerfarne intervjuere kan lage spørsmål på forhånd. Med dette som bakteppe opparbeidet vi oss et kunnskapsgrunnlag, ved å lese relevant litteratur og lovverk. Dette for å sikre en hensiktsmessig intervjuguide. To viktige spørsmål man ifølge Dalland (2012, s. 120) skal stille seg til innsamlede data er; «Hvilken relevans har data for problemstillingen?» og «hvor pålitelig er måten data er samlet inn på?». For å imøtekomme disse diskuterte vi oss frem til temaer og spørsmål vi ønsket å belyse. Vi tenkte gjennom valg av intervjuperson og hvordan vi skulle utarbeide intervjuguiden. I forhold til pålitelighet sier Dalland (2012, s. 120) at feilkilder som at intervjupersonen misforstår spørsmålene eller at intervjuer noterer ufullstendig slik at innholdet endrer mening kan forekomme. Vi valgte derfor å sende ut intervjuguiden på forhånd slik at intervjupersonen kunne forberede seg, gi mer utfyllende svar og for å utnytte tiden vi hadde satt av. Intervjuet ble gjennomført av tre av gruppemedlemmene, der en ledet intervjuet, en noterte alt som ble sagt, og den tredje noterte stikkord rundt framtoningen til intervjupersonen. Etter intervjuet leste vi gjennom notatene hver for oss, før vi møttes for å diskutere og ferdigstille transkribert versjon. Ved å være tre i denne fasen økte vi påliteligheten til notatene og renskrivningen. Likevel kunne påliteligheten vært høyere gjennom å benytte lydopptak, men grunnet tidsbegrensing på prosjektet og krav om søknad til NSD, ble det ikke prioritert.

2.1.1 Analyse

For å omforme dataene (transkribert versjon) til resultater, må det gjennomføres analyse. Dette innebærer at dataene må tolkes, kategoriseres og/eller kodes (Søk & skriv, 2020). I analysen tok vi utgangspunkt i det Tjora (2017, s. 203) omtaler som empirinær koding. Dette vil si at vi gikk systematisk gjennom transkripsjonen og kodet datamaterialet ut fra det konkrete innholdet. På denne måten fikk vi oversikt over datamaterialet, og et godt grunnlag for å trekke ut essensen. Med utgangspunkt i gjennomgangen, utpekte fem tema seg som særlig relevante for problemstillingen: *Tror selvbestemmelsen har lidd litt under koronaperioden; Utfordringer med noen som ikke godtar eller forstår restriksjoner; Tiltakene har rammet hele befolkningen; Ikke registrert noen avvik, og; Utryggheten gjorde det kaotisk*. Temaene blir nærmere presentert i resultatkapittelet.

2.2 Forskningsbasert kunnskap

I diskusjonsdelen drøftes funnene fra intervjuet, og for å underbygge påstander har forskningsbasert kunnskap blitt benyttet. Den forskningsbaserte kunnskapen er valgt ut gjennom søkeprosess, se *vedlegg 3*. Det ble gjort valg i forhold til søkeord, og artikler eldre enn fem år ble ekskludert. Videre ble forskningsartiklene kvalitetssikret gjennom bruk av sjekklister for kvalitative undersøkelser. Sjekklisten er hentet fra Helsebiblioteket, og gjennom bruk av denne forsikrer man seg om at formålet med studien er klart formulert, metoden er hensiktsmessig, og at resultatene er til å stole på (Helsebiblioteket, 2016)

Artikkelen “Uformell tvang i tjenester til personer med utviklingshemming” (Owren & Linde, 2019) tar for seg bruk av uformell tvang i tjenester til personer med utviklingshemming. Denne typen tvang kan oppstå i situasjoner der tjenesteyter handler i strid med tjenestemottakers ønsker gjennom måter som ikke juridisk er definert som tvang (Owren & Linde, 2019). I studien har forfatterne intervjuet tjenesteytere og samlet data som gir informasjon om situasjoner der uformell tvang blir brukt. Artikkelen er relevant da den belyser selvbestemmelse under påvirkning. Den synliggjør hvordan tjenesteyters egne holdninger kan påvirke eller innskrenke tjenestemottakers reelle valg og handlingsrom.

Hilde Guddingsmo (2020) har i sin studie: “Selvbestemmelse som gave”, undersøkt hvordan personer med utviklingshemming, som bor i bofelleskap, opplever egen selvbestemmelse. Dataene er innhentet gjennom intervjuer med seks informanter og kreative workshops med fem deltakere i hver. Studien er relevant for problemstillingen, da en gjennom tjenestemottakers egne beskrivelser får innblikk i hvor stor grad av selvbestemmelse de har. Resultatene viser blant annet en institusjonalisert hverdag med mange krav, og at respondentene i stor grad er prisgitt tjenesteyter i forhold til utøvelse av selvbestemmelse.

3.0 Resultat

3.1 Tror selvbestemmelsen har lidd litt under koronaperioden

Intervjuer: Hvilke erfaringer har dere gjort dere i forhold til ivaretagelse av selvbestemmelse blant utviklingshemmede i koronaperioden?

Intervjuperson: «Jeg tror at noen har opplevd reduksjon i selvbestemmelse, handlingsrommet er blitt snevret. Men samtidig har mitt også blitt strammet inn, mindre sosial enn jeg pleier å

være (...). Vi har også sett at eldre brukere og noen med autisme, faktisk har profitert av restriksjonene. De har fått være litt mer i fred, og kanskje vi pushet de litt for mye at de må på dagsenteret, når de kanskje kunne hatt litt mer “slækk” (...) Men jeg tror selvbestemmelsen har lidd litt under koronaperioden».

3.2 Utfordringer med noen som ikke godtar eller forstår restriksjoner

Intervjuer: Hvilke restriksjoner har din kommune hatt i forhold å ta imot/gå på besøk/gå på butikken for personer med utviklingshemming?

Intervjuperson: “Vi har jo ikke hatt restriksjoner som har nektet noen dette. Vi har sendt ut info om besøk, besøkskontroll, om at vi ønsket å vite hvem som kom på besøk når, og at man ikke kunne ha samlet mange folk. Også er det litt sånn i media (...), at noen mener at de har blitt nektet å gå på butikken, men dette har aldri vært politikken. Autoriteten til de ansatte har noe å si, man har mye makt uten at man er bevisst på det (...). Interessant hvordan man formidler og mottar restriksjonene. Hvis den som skal formidle meldingen oppfattes som autoritær kan et godt råd bli oppfattet som at en blir nektet, mens andre kan oppfattes som at det bare er et godt råd/oppfordring (...). Utfordringer med noen som ikke godtar eller forstår og kanskje kombinert med dårlig hygiene/atferd og noen liker å klemme, det har vært en utfordring. Har ikke brukt fysisk makt, men prøvd å veilede dersom folk har en atferd som er i strid med restriksjonene, vil en havne i vanskelige situasjoner på butikker og så videre (...). I noen enkeltilfeller klarer vi ikke å ivareta smittevern (...)”.

3.3 Tiltakene har rammet hele befolkningen

Intervjuer: Hvilke tanker har du gjort deg om medieoppslagene vedrørende selvbestemmelse og tvang i koronaperioden?

Intervjuperson: “Ja, det har vært en del. Og stort sett mye negativt, ble overveldet over en del ting. Viktig at noen reagerer, men jeg synes diskusjonen har vært litt unyansert. Høres ut som alle har blitt nektet besøk eller har hatt utfordringer, men tiltakene har rammet hele befolkningen inkludert personer med utviklingshemming. Feil har alle gjort i samfunnet eller overdrevet noe, men er noe vi lærer av i ettertid. Bra at de er kritiske til praksisen, at de vurderer hva som er greit og ikke. Personer som lett innretter seg etter andre og ikke så lett

viser motstand selv. Ble tatt opp innspill fra NFU, der de antydte at noen har blitt nektet å gå på butikken gå på besøk, oppfordrer å melde ifra hvis det har skjedd noe. Samtidig så er det jo på tide at det står noe om utviklingshemmede i media, men burde vært mer positivt kanskje. Skal man ivareta folk på en god måte i situasjon som nå, handler det om nok personer til å ivareta, nok ressurser”.

3.4 Ikke registrert noen avvik

Intervjuer: Har kommunen registrert avvik knytt til tvang under koronaperioden?

Intervjuperson: “Vi har ikke registrert noe avvik som er brukt tvang som ikke er lovlig, bortsett fra det at vi påvirker brukerne i sterk grad som fører til begrenset handlefrihet. Vi har hatt mange diskusjoner, i alle varianter. Noe personale er veldig opptatt av selvbestemmelse, til folk som blir utrygge i forhold til smittevern – noen har vært litt strenge. Det har vært mange diskusjoner i ledergruppe og personalgruppa, hvor det er blitt understreket at vi ikke skal bruke tvang, med mindre noen er smittet, da kommer et annet lovverk inn (...)”.

3.5 Utryggheten gjorde at det ble kaotisk

Intervjuer: Hvordan forstod dere de nasjonale retningslinjene fra myndigheten under lockdown i mars?

Intervjuperson: “Ja, det kom tvetydige meldinger. Graden av hvor strenge retningslinjer var uklart i starten. Utryggheten for ansatte og brukere gjorde at det ble kaotisk. Vi ville ha tydelige svar som var vanskelig. Alltid noen detaljer som ikke kommer med, så brukte mye tid på det. Graden av hvor strenge vi skal være, har flere spørsmål til det selv. Blir strammet mer inn enn man ser er nødvendig i ettertid, men har gitt gode resultater i forhold til smittespredning. Litt armer og bein i begynnelsen, skulle tolke alt og hvor mye restriksjoner vi skulle legge i tjenesteutøvelsen. Jeg personlig tenker at man kan ikke få alt til, det må være skjønnsvurderinger i siste leddet. Men alt i alt var det en tøff tid i mars/april”.

4.0 Diskusjon

4.1 Kaos

I intervjuet forteller intervjupersonen om en kaotisk tid rundt nedstengingen i mars 2020. Han forteller om stadig nye retningslinjer og mye informasjon. Han påpeker også at de ansatte selv var preget av alvoret i situasjonen. Hvordan kan dette ha påvirket avgjørelsene som ble tatt, og den enkelte tjenestemottakers selvbestemmelse? I vårt intervju, var det nettopp dette vi ønsket å belyse.

I etterkant av nedstengingen avslørte Norman & Berg (2020) i VG, hvordan en rekke kommuner hadde innført besøksforbud i hjemmene til personer med utviklingshemming. Helsedirektoratet mente på sin side at de aldri hadde pålagt kommunene å innføre besøksstans, begrunnet med at loven ikke gir hjemmel for dette (Norman & Berg, 2020). NAKU (2020) viser imidlertid til en undersøkelse blant 27 kommuner, hvor det fremkommer at de færreste hadde praktisert besøksforbud. Likevel har kommunene, i dialog med pårørende og brukere, praktisert besøksrestriksjoner. Som for eksempel at besøkende kom i begrenset antall, og til bestemte tider (NAKU, 2020). På spørsmål om dette, forteller intervjupersonen at kommunen som han representerer ikke var blant kommunene som innførte besøksforbud. Videre forteller han at det ble lagt vekt på å informere tjenestemottakerne så godt som mulig, og at viktigheten av smittevernreglene ble vektlagt i utgitt informasjon. «*Vi har sendt ut info om besøk, besøkskontroll, om at vi ønsket å vite hvem som kom på besøk når, og at man ikke kunne ha samlet mange folk*».

4.2 Et unyansert søkelys

Vedrørende mediasakene uttrykker intervjupersonen at det er bra at dette blir satt søkelys på. Han mener imidlertid at diskusjonen kan ha vært litt unyansert. «*Det er viktig at noen reagerer, men jeg synes diskusjonen har vært litt unyansert. Det høres ut som alle har blitt nektet besøk, eller har hatt utfordringer. Tiltakene har rammet hele befolkningen, inkludert personer med utviklingshemming. Feil har alle gjort i samfunnet eller overdrevet noe, men dette er noe vi lærer av i ettertid*». Avsløringen til Normann & Berg (2020) i VG, omhandler på sin side ikke de generelle restriksjonene som påvirket hverdagen for de fleste. Derimot handler disse sakene om en sær-fordeling av restriksjoner, hvor en gruppe mennesker har hatt

rammer utover de generelle råd eller regelverk. Disse sær-retningslinjene synes ikke å være gitt av myndighetene, men omtales som et resultat av misforståelser og tvetydige meldinger i en kaotisk tid. Besøksstansen kritiseres i ettertid som ekstremt inngripende (Norman & Berg, 2020). I praksis betydde dette nemlig at kommunen overkjørte selvbestemmelsen til personer med utviklingshemming, med hensyn til besøk i deres eget hjem. Tatt dette i betraktning, kan det stilles spørsmål rundt hvordan kaoset har påvirket den enkelte tjenestemottakers selvbestemmelse i kommunene hvor det ikke ble innført besøksstans. Var det enten, eller? Intervjupersonen påpeker at enkelte personer med utviklingshemming kan ha opplevd at selvbestemmelsen har blitt redusert, men understreker at det gjaldt for alle i denne tiden. *«Jeg tror at noen har opplevd reduksjon i selvbestemmelse, handlingsrommet er blitt snevret. Men samtidig har mitt også blitt strammet inn».*

4.3 Oppfordring eller forbud?

Intervjupersonen forteller også om usikkerhet rundt tvetydige meldinger, og om det som i ettertid kan sees som strengere innstramminger enn nødvendig. På tross av at besøksforbud aldri ble praktisert i hans tilhørende kommune, antyder han at det på generelt grunnlag kan ha oppstått misforståelser ved at råd fra autoritære ansatte kan ha blitt tolket i retning av et forbud. Dermed kan dette også ha begrenset den enkeltes handlingsfrihet. *«Vi har ikke registrert noe avvik hvor det er brukt tvang som ikke er lovlig, bortsett fra det at vi påvirker brukerne i sterk grad som fører til begrenset handlefrihet. Vi har hatt mange diskusjoner, i alle varianter. Noe personale er veldig opptatt av selvbestemmelse, til folk som blir utrygge i forhold til smittevern – noen har vært litt strenge. Det har vært mange diskusjoner i ledergruppen og personalgruppa, hvor det er blitt understreket at vi ikke skal bruke tvang».* Man kan tolke det som at han beskriver en gruppe tjenesteytere hvor noen er veldig opptatt av å opprettholde tjenestemottaker sin selvbestemmelse, mens andre har følt seg utrygge i forhold til smittevern og kan oppleves som «strenge». Med artikkelen til Owren & Linde (2019) som bakteppe, kan det stilles spørsmålstegn ved hva som ligger i utsagn som for eksempel at enkelte tjenesteytere kan oppleves som «litt strenge». Forfatterne kaster lys over gråsonen mellom tvang og selvbestemmelse, ved å vise til hvordan konstruerte valg eller påvirkninger innskrenker tjenestemottakers muligheter til selvbestemmelse. Praksisen kommer til uttrykk ved at tjenesteyterne spiller på tjenestemottakerens kognitive begrensninger gjennom kombinasjoner av avledende teknikker og press som virkemiddel for å

ivareta tredjeparts rettigheter, unngå bruk av tvang, eller for å ivareta hensyn som tjenestemottaker selv ikke evner å ivareta. Kjennetegn ved uformell tvang, som også kalles «insisterende praksiser» eller «hverdagstvang», er at tjenesteytere handler i strid med tjenestemottakers vilje på måter som juridisk ikke utgjør tvang (Owren & Linde, 2019, s 58). Denne studien kan kanskje fremme diskusjoner rundt uformell tvang i tjenestene til personer med utviklingshemming. Et utsagn fra intervjupersonen understreker innvirkningen tjenesteyter sin væremåte kan ha i kommunikasjonen; «*Interessant hvordan man formidler og mottar restriksjonene. Hvis den som skal formidle meldingen oppfattes som autoritær kan et godt råd bli oppfattet som at en blir nektet, mens andre kan oppfattes som at det bare er et godt råd/oppfordring*». Guddingsmo (2020) viser på mange måter til det samme. Kan «strenge» råd ha vært under påvirkning av tjenesteyters egne holdninger? I artikkelen belyses selvbestemmelsen som en gave. På tross av en befestet rettighet, tildeles selvbestemmelsen som et gode fra ansatte. Ansatte fungerer dermed som en portvakt, som holder nøklene til selvbestemmelsen (Guddingsmo, 2020). Dersom holdninger hos personalet var preget av frykt under nedstengingen, kan det tenkes at dette har påvirket gitte råd, og kanskje til og med tolkningen av retningslinjene gitt av myndighetene. Som intervjupersonen fortalte, opplevde de tiden rundt nedstengingen av landet som kaotisk, med stadig nye retningslinjer å forholde seg til. «*Utryggheten for ansatte og brukere gjorde at det ble kaotisk, ville ha tydelige svar som var vanskelig*». Intervjupersonen forteller om mye informasjon som skulle håndteres på riktig måte, og videreformidles på kort tid. De ansatte var også preget av alvor i situasjonen, noe som kan ha påvirket avgjørelsene som ble tatt, og måten den enkelte tjenestemottaker sin selvbestemmelse ble ivaretatt.

4.4 Nøkkelen til en «slækk» dag

På tross av mørke medieoppslag, har ikke koronapandemien bare gitt lærdom i retning av påvirkninger og i noen tilfeller, beslaglegging av selvbestemmelsen. Den har også satt søkelys på selvbestemmelsen før nedstengningen. Intervjupersonen kommer med en interessant refleksjon over erfaringer de har gjort seg blant tjenestemottakere i denne tiden. «*(...)Vi har også sett at litt eldre brukere og noen med autisme, faktisk har profitert av restriksjonene. De har fått være litt mer i fred, og kanskje vi pushet de litt for mye at de må på dagsenteret, når de kanskje kunne hatt litt mer slækk*». Kanskje dette kan være et uttrykk for at tjenestemottakers innflytelse over egen hverdag har havnet i skyggen, i møte med

organiseringen av tjenestetilbudet? I et slikt tilfelle kan det videre reflekteres over om tilbudet gir reelle valgmuligheter, eller om det i størst grad dreier seg rundt nettopp konstruerte valg. Er også nøkkelen til en «slækk» dag under beslag av portvakten? NAKU (2020) viser også til at noen tjenestemottakere har fått en bedre hverdag under koronapandemien. Sandnes kommune har erfart at tjenestemottakere med behov for hjelp til å mestre hverdagen har fått bedre hjelp etter koronautbruddet, og har sett at noen brukere med kjente psykiske utfordringer faktisk har blomstret. Da dagtilbudene ble stengt, flyttet de tjenesteytere fra dagsentrene til boligene. Dette førte til bedre bemanning, mer tid til tjenestemottakerne, samt en roligere hverdag (NAKU, 2020). Kanskje man bør reflektere over dette når man skal organisere tjenestene til personer med utviklingshemming i fremtiden.

4.5 Ikke lenger tvil

Etter medieoppslagene uttalte Helseminister Bent Høie til VG (Norman & Berg, 2020) at han ser svært alvorlig på avisens avsløring, men at han forstår at det kan ha oppstått misforståelser i den krevende tiden rundt 12.mars. Han mener imidlertid at pressemeldingen fra helsedirektoratet 20.april skal være så klar at det ikke lenger kan være tvil. Videre uttaler Høie at det nå handler om å hindre at dette skjer på nytt, og sikre at kommunene følger regelverket (Norman & Berg, 2020).

5.0 Oppsummering

Etter nedstengingen 12 mars, kan vi se tilbake på en tid preget av usikkerhet. Usikkerheten resulterte i at flere personer med utviklingshemming fikk besøksstans i sine hjem. Kommunen som vår intervjuperson er ansatt i, var ikke av dem som innførte besøksstans. Basert på denne informasjonen, har det dermed vært sentralt å belyse gråsonen. Var selvbestemmelsen opprettholdt hos dem som ikke opplevde isolasjon og besøksforbud?

Intervjupersonen gir på mange måter et «både og», svar. Han viser til hvordan strenge råd kan ha blitt tolket som forbud, og hvordan handlingsfriheten kan ha blitt begrenset gjennom påvirkning fra tjenesteyter. Samtidig viser han til sakene i media, hvor han etterlyser et mer nyansert bilde. For noen har nemlig restriksjonene gitt et positivt utslag i hverdagen.

Oppgaven belyser først og fremst hvordan selvbestemmelsen ble undertrykt, eller kan ha blitt undertrykt. Den er fokusert rundt gråsonen, hvor man sitter igjen med flere spørsmål enn svar. Hvordan påvirkes selvbestemmelsen av tjenesteyters egne holdninger, verdier, eller følelser? Hva er kriteriene for å gi selvbestemmelsen i gave, fra tjenesteyter sitt ståsted?

Problemstillingen spør derimot etter hvordan selvbestemmelsen ble opprettholdt under pandemien. Oppgaven kunne dermed vært vinklet i et lystigere lys. For på tross av medieoppslagene, ble enkelte sin hverdag også bedre under pandemien. Intervjupersonen viser blant annet til personer som profiterte av restriksjoner som stengte dagtilbud. Ut ifra dette kan det tolkes til at enkelte fikk mer innflytelse over egen hverdag. Kanskje en bedre hverdag under restriksjonene handlet om at disse personene i større grad fikk bestemme selv? Dermed kan det kanskje også trekkes paralleller mellom undertrykkelse og opprettholdelse, ved at det ene kaster lys over det andre.

Ved tilbakeblikk er det intervjupersonen sier om nyanser, interessant. Muligens hadde bildet sett annerledes ut, dersom vi hadde hatt flere intervjupersoner, hvor noen av dem hadde innført besøksforbud. Man kan også stille seg undrende til om vekten i oppgaven er påvirket av medias fremstilling eller avsløring, om hvordan mange kommuner satte i verk strenge restriksjoner i hjemmene til personer med utviklingshemming. Disse kan i vertfall sees som en tung motbør til et «både og».

6.0 Litteraturliste

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utgave). Gyldendal Akademisk.

Folkehelseinstituttet. (2020). *Fakta om koronaviruset SARS-CoV-2 og sjukdommen covid-19*.

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/>

Guddingsmo, H. (2020). Selvbestemmelse som gave. *Fontene forskning*, 1, 0.

<https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/selvbestemmelse-som-gave-6.19.752971.6007eaf758>

Helsebiblioteket. (2016, 03.Juni). *Sjekklist*.

<https://www.helsebiblioteket.no/kunnskapsbasert-praksis/kritisk-vurdering/sjekklist>

Helsedirektoratet. (2020). *Viktig at kommunene ivaretar utviklingshemmedes behov*.

<https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/viktig-at-kommunene-ivaretar-utviklingshemmedes-behov>

Helsenorge. (2020). *Koronavirus- fakta og håndtering i Norge*.

<https://www.helsenorge.no/koronavirus/fakta-og-handtering-i-norge/>

Kvistum, I. (2020, 14. april). *Ombudet: – Korona-tiltak strider mot utviklingshemmedes rettigheter*.

<https://www.handikapnytt.no/ombudet-korona-tiltak-strider-mot-utviklingshemmedes-rettigheter/>

NAKU. (2020, 7. oktober). *Kommunene har oftere husmøter og samtaler om smittevern*

<https://naku.no/aktivitet/kommunene-har-oftere-husm%C3%B8ter-og-samtaler-om-smittevern>

NAKU. (2020, 5. juni). *Psykisk helse og korona: - Flere har fått mer hjelp.*

<https://naku.no/kunnskapsbanken/psykisk-helse-og-korona-flere-har-f%C3%A5tt-mer-hjelp>

Norman, M.G., Berg, R. (2020, 30. oktober). Høie sier besøksstans er ekstremt inngripende - men ønsker ingen gransking. *Verdens Gang*.

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/vAmLnL/hoeie-sier-besoeksstans-er-ekstremt-inngripende-men-oensker-ingen-gransking>

Owren, T. & Linde, S. (2019). Uformell tvang i tjenester til personer med utviklingshemming. *Fontene forskning*, 12(1), 58-71.

<https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/uformell-tvang-i-tjenester-til-personer-med-utviklingshemming-6.19.670455.dfb40ab376>

Søk og skriv. (2020, 19. Oktober). *Oppbygning av en oppgave.*

<https://sokogskriv.no/skriving/oppbygning-av-en-oppgave.html#oppgaven-%C2%ABbiter-seg-selv-i-halen%C2%BB>

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.Utgave). Gyldendal akademisk.

Vedlegg 1

Samtykkeskjema

Vil du delta i prosjektoppgaven:

«Hvordan ble selvbestemmelsen for utviklingshemmede opprettholdt under koronaperioden?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en prosjektoppgave hvor formålet er å belyse hvordan selvbestemmelsen har vært under påvirkning av korona-restriksjonene. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan selvbestemmelsen til personer med utviklingshemming har blitt opprettholdt under koronaperioden. Informasjonen vil bli brukt til en skriftlig oppgave for deltid og heltidsstudenter ved bachelor i vernepleie. Resultatet som fremkommer av oppgaven og intervjuene vil kunne bli brukt i et større forskingsprosjekt i regi av Jan Tøssebro, professor ved institutt for sosialt arbeid ved NTNU.

Særlig vil erfaringer rundt besøksrestriksjoner, selvbestemmelse, tvang, smittevernregler og utfordringer knyttet til aktiviteter i hverdagen, bli vektlagt.

Hvem er ansvarlig for prosjektoppgaven?

Studenter ved Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet

Sarah Kristine Synnevåg, Pia Lindahl, Stig Henning Sunde, Solfrid M. Lone, & Tone Gangsøy.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta som informant da du som enhetsleder i en kommune, kan ha informasjon som er relevant for å belyse problemstillingen i prosjektoppgaven.

Hva innebærer det for deg å delta?

Prosjektet innebærer deltakelse i et intervju med spørsmål knyttet til utviklingshemmedes situasjon under korona-pandemien. Intervjuet vil bli holdt av 3 studenter, hvor en intervjuer og de 2 andre er observatører.

- Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller til et intervju. Intervjuet er beregnet å ta ca 1 time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket uten å oppgi grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta, eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene til formålet vi har fortalt om i dette skrivet. Opplysningene du gir vil være anonymisert, og vil ikke kunne tilbakeføres til deg. Ingen andre enn prosjektgruppen og veileder vil vite hvem som er blitt intervjuet. Opplysningene vil lagres, og oppbevares i elektronisk tekstdokument. Prosjektet er ikke meldepliktig til NSD, da ingen personopplysninger vil bli registrert eller oppbevart, det tas heller ikke opp på bånd.

Prosjektet avsluttes når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 17. desember 2020.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet ved Eireen Finden, eireen.finden@hvl.no

Kontaktansvarlig i studentgruppen: Stig Henning Sunde, 095765@stud.hvl.no

Med vennlig hilsen

Sarah Kristine Synnevåg, Pia Lindahl, Stig Henning Sunde, Solfrid M. Lone, & Tone Gangsøy.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvordan ble selvbestemmelsen for utviklingshemmede opprettholdt under korona-perioden*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju.
- At intervjuet transkriberes og at opplysninger som gis kan brukes til prosjektet.
- At opplysningene videre kan brukes i et prosjekt om samme tema, i regi av Jan Tøssebro.

Jeg samtykker til at gitte opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide

«Hvordan ble selvbestemmelsen for utviklingshemmede opprettholdt under koronaperioden?»

Avklaring med hensyn til hva vi skal bruke informasjonen til → se samtykkeerklæring.

OM:

- Hvem er du?
- Hvilken utdanning har du?
- Hvilken stilling/rolle har du på arbeidsplassen?
- Hvor lenge har du jobbet her?

COVID- 19 Lockdown:

- På hvilken måte har Covid-19 situasjonen preget arbeidshverdagen din?
- Hvordan forstod dere de nasjonale retningslinjene fra myndigheten under lockdown i mars?
 - Var restriksjonene tvetydige, eller vanskelige å forstå?
- Hvordan har dere løst utfordringer knyttet til stengte arbeidsplasser/dagtilbud?

Restriksjoner:

- Hvilke restriksjoner har din kommune hatt i forhold å ta imot/gå på besøk/gå på butikken for personer med utviklingshemming?
 - Hvis det har vært restriksjoner: Hvilke utfordringer har det utløst? Hvordan er situasjonen nå?
- Hvordan har brukerne fått medvirke til eventuelle alternativt tilbud?

- Hvordan ble informasjonen gitt til brukerne om restriksjonene og situasjonen?
 - Har noen av brukerne uttrykt vansker med å forstå restriksjonene og betydningen av dem?
 - Hvordan har det vært i etterkant?

Tvang og selvbestemmelse:

- Har kommunen registrert avvik knytt til tvang under koronaperioden?
 - Med hensyn til testing, isolering, hygiene...
 - Har dere sett en økning i antall avvik?
- Hvordan har dere organisert tjenestene for å unngå/forebygge bruk av tvang?
- Kan du si noe om ivaretagelse av selvbestemmelsen, utenfor koronatiden?
- Hvilke erfaringer har dere gjort dere i forhold til ivaretagelse av selvbestemmelse blant utviklingshemmede i koronatiden?
 - Har dere støtt på utfordringer? Hvordan har disse blitt løst?
 - Dersom selvbestemmelsen har vært begrenset, hva kommer begrensningene av?

Dine tanker:

- Hvilke tanker har du gjort deg om medieoppslagene vedrørende selvbestemmelse og tvang i koronatiden?

Avslutning:

- Hvordan har forbedringsarbeidet med hensyn til situasjonen foregått?
 - Hvordan vil dette se ut fremover, og hva vil være viktig i denne sammenheng?

- Er det noe du tenker er viktig for oppgaven vår, som vi ikke har spurt om?

Vedlegg 3

Søk etter kvalitativ forskning - PICO

Problemstilling formuleres som et presist spørsmål: <i>Hvordan har selvbestemmelsen til mennesker med utviklingshemming blitt opprettholdt under koronaperioden?</i>		
P	I	Co
Beskriv hvilke brukere/pasienter det dreier seg om, evt. hva som er problemet:	Beskriv intervensjon/ fenomenet som skal undersøkes/eksposisjon (hva de utsettes for):	Beskriv kontekst, hva er sammenhengen
Mennesker med utviklingshemming	Grad av selvbestemmelse	Koronaperioden
P Noter engelske og norske søkeord for brukergruppe/problem	I Noter engelske og norske søkeord for tiltak/eksposisjon	Co Noter engelske og norske søkeord for kontekst
Utviklingshemming	Selvbestemmelse Tvang	

Artikkel: «Uformell tvang i tjenestene til personer med utviklingshemming»:

- Søkt opp på Fontene forskning: Ligger på side 4 i søkeresultat med bruk av søkeordet «tvang».

Artikkel: «Selvbestemmelse som gave»:

- Søkt opp på Fontene forskning: Ligger på side 4 i søkeresultat med bruk av søkeordet «utviklingshemming».

